ZRZESZ KASZËBSKÔ

CZĄDNJIK
KASZEBSKJICH ZAJMOV

V MJONO BOSKJI
NORODNI VZENJIK

Vëdovojcci i redaktor wodprovjedzalni:
IGNACY SZUTENBERG – GDYNIA
ul. Swiętojańska 16.

»Zrzesz Kaszëbskô« vëchodô 1 roz v mie-
sąci. Przedpłatnô je rocznje 3.00 zł;
kvartalno 0,75 zł. Cządk 25 gr.

NR 11 | KARTUZE, lestopadnjik 1938 | ROK VI

Dejô kaszebskô na dukce do dejału

Po zrzeczenjim sę samodzelnotë politiczni na zvesk Polskji przez Mestvina II wukładę v Kępnje v 1282 r. meslô najô vszëdna rozklivô sę v parce z polską. Probe Pontanusa i Krofeja jinech nji mogą bëc brani za cos, co be mjało zocządk dejë v sobje. Ale nje mjij je to vskoz żëcô. Zgrova sę kleje i przez vjekji dochodô do svojigo wujavernjenjô, wurżeczevjistnjenjô. Apartnota psichicznô człovjeka rodzi zgrove do deje, a te do vëprovadzenjô dejału. Za narodzenjé naji deje możemë wuvożac krokji Cënovë. Ceż mogło mu dac zmekcenjé wo deje, chterną dzisi zevjemë kaszebską? Je wona provdac njejasnô v politicznim vezdrzadku procemku do jinech, jak kureszce beło vszetko v tim czasu, ale vjidnô procemku do svojszczeznë. Wuvzęcé kaszebjiznë postavjeł Cënova na platformje apartnotë Kaszebov wod jinech norodov słovjańskjich. Ta pravje apartnota dostrzegłô vespolé z psicheczną Cenovë, svjadomoscą i notejszim prądem panslavjzmu, rodzi v njim deję, v svjądze chterni je ruch kaszebskji.

Zgrovel Cënova do stvorzenjô meslë kaszebskji v wopjarcim wo Słovjanjiz ę. Dlote prôca jego njese znankji apartnotë, chterną nazevelë separatezmę. Ko mog Cënova vątpjic v wodpojęcé Polskji, kjej vjele z Polochov vątpjeło. Temu też smjeszni je ten separatezm bez jiste separatezmu. Dejô Cënovë to lud kaszebskji, jego kultera, prôca nad nją i ledem, wodpojęcé vespolni z norodem polskjim (povstanjé) dlo dejału — panslavizmu.

V cigu latov je mali rozkleci deje naji. Ji drogji są te same, barżij sę doskonalą z możlevoscama wodpojęcô Polskji. Dejałem meslë kaszebskji, przez svoję wofjarę całopolną, to P o l s k ô. Kartę tę vepełnjivô prôca młodokaszebov z Majkovskjim na przodku. Majkovskji przejął deję Cënove, pogłębjeł ję. Ji wostré zvarceł procem Njemcov, a dejał Cënovë zvężeł do norodu polskjigo. Je to szterk kristalizaceje, sprecezovanjô dokozu donech — czasovigo. Prôcô ta nje beła przervanô kataklizmę svjatovim, anji załomanjim tvorcov. V svojim dokozu rozvjidnja gon wo naju zgrovach — kana dejô blisko wujavernjenjô dejału. To je ji żëvotnosc v postępnim rozklivanjim.

Z nową jakbe erą nastôvają jini, do nji wupravjoni potrzebe. Smjerc Majkovskjigo je punktem vëchodnim do novich zadanjov, vëpłivającich z javernotë chvjile. Majkovskji woddoł Zrzeszińcom to, co testamentem zlecivô wojc senom; nje zemję rozdzeleł, a deję doł, deję godną wotroka Pomorzkji! Zrzeszińce to vjedzą, vjedzą też, że decha njicht nje złomje, jele sami go mdą trzimelë v sobje. Zrzeszińcov dejô, to Kaszebjizna, to Polskô, to V. Pomorzkô; dejał je jini: dlo te n o v i c z ł o v j e k jakno fudameńt n o v i g o n o r o d u. Njima dzisi vjalgoscë, njima ledzkoscë, je apoteoza małoscë pod batugję masońskjim.

N o v i c z ł o v j e k wu naju muszi kanąc. Wod Kaszebe zacząc, nje dlô nje. To je most do wodpojęcô. Vszetko jini je zależni wod te, bo zez storigo dziseszigo, wupadłigo człovjeka je njiczim. Provadzi ledzkosc nad przepadnję, provadzi bratov do bracinnech, mordaszkjich bjotkov. Kaszebji nje zrobją njick, nje dadzą Polsce, co chcą dac dzisi; nje dadzą te, co chcą dac v przëchodze; nje dadzą ledzkosce njick wokoma wupadłigo człovjeka — jele nje kaną do prôce nad novim dlo se i wogle człovjekem. To je evolucejô deje kaszebskji do woglovigo dejału. Na tim dukce prôcô je cigłô i vjolgô. Je to budacejô novech vortoscov, wopjartich na mjelosce człovjeka, prażącigo wodrodë z kuznji ma-

łosce i szątolstva, jarcholstva i głepotë. Dzesz bo są vojne, mordarztva, złodzejstva, jak nje v dziseszich społeczeństvach, państvach wo „vësokji" kulterze? To mali człovjek-sin zez grzechama wojcov na arenje teńceje svjata... Dzisi ten mali człovjek nama vëvtorzô wo separatezmje, mjerzi nas svojim wokjem, chterno le zdrzi v dzis, a „vjitro" njech vjitro przënjese.

Jô bejem zavołoł po Ciceronje: O bogovje njesmjertelni, v jakjim żejemë svjece?! Ceż za zlepjińc łiżë i wupodku! Tu, tu v tim svjece są takji, co są godni vjalgji letosce, bo sę nazevają człovjekem, a nomjij go v se mają...

Dejô kaszebskô wod svojigo zoczątku, jak vjidzec z te naszkicovanjô, przeszła svoje faze bez zatracenjô gvoscevi skarnjë. Vëwobrażenjë dejału je vszędze abstraktem, konkretnim mô go stvorzec procô, wofjara ledzi, chternich Wopatrznosc wołô do służbë. Më procejemë dlo dejału. Na mjełosce ledu najigo i z ti kulture, chterna je, vëbjerającë dokoze jesz vortni i czesti, njecimë dejał. Nje wodrivomë sę wod żëcô; chto je mocni i mô vjarę v se, njech kanje z nama; chto nje chce, njech je przë svojim. Njech provadzi dzeło, vjemë bo, że smjerc mało mu je cezô. Przikładov dovają państva i norode, co wupodają i gjiną i znovu povstovają, be zôs padnąc. Temu też proca nad wodrodą człovjeka njigde nje mdze rozpoczętô przez jakjile państvo; za vjolgji je jego szovinizm państvovi, be timczasem zgjinąc v agresivnoce jinech państvov, a to be sę dzisi gves stało!

Tak njisko człovjek dziseszi „vësokji kultere" spod...

Czemuż państva sę nje wutrzimivają v svojech greńcach? Hevoż njigde żoden vładca następcovji nje kozoł procovac dlo człovjeka na przëchodę, le dlo państva na dzis, podczas kjej vjitro dovô los abo rozdzerô pjorun ze skrë dzejovech felov!

Służbę dlo woglovigo dobra paczi civilizacejô — tvor mołigo człovjeka. Won nje vje v całosce, jakjimu buvronovji służi, chteren mô małosc człovjeka na celu dlo rządzenjô njim.

Człovjek mô moc służec jinim, mô też moc rządzenjô sobą dlo vszetkjich! To jednak njimô bec, tak chce buvron małosce dlo svoji „vjolgosce". Wogranjiczenjë kulterarni ledztva żeczni je ti devize.

Vërivomë sę do proce z arjostecznim wucmulenjim do vszednech, co nas wugresc chcą. Navetka sę nje żolimë na tich, co nas separatestama słavją, bo jakuż ledze, kjej jich wuczelë, że 2 raze dva je 5, mają wuvjerzec, że je 4!

Dlo te muszisz som duńc, a mdzesz vortnim!

J. M.

Słovjanovje ë Kaszebji

(dokuńczenjë)

Kjej rozvożomë gvoscevotë psicheczni i dzejovi wosoblevosce norodov słovjańskjich z najigo kaszebskjigo punktu vjidzenjô, możemë zdrok naj skjerovac dzis na norod czeskji. Ten njeszczeslevi terusku norod, na chteren cali svjat zdrzi v tich tidzenjach, nie vjalgji ë nje bez vjolgosce norod słovjańskji womognął sę zez nogorszech felov słovjańskjich: zgnjelstva, bezvortni fantazje, njedozdrzenjałoscë politiczni, ale przejinaczeł je v zabjeglevosc ekonomiczną, zmesł javernotë i vësokji kvalifikaceje politiczni. Je to ze Słovjanov nobogatszi doprocemno, nopraktecznjeszi i nobarżi karni i europejskji norod. Nas Kaszebov, jele volno nom sę mjerzec ze 7 miljonovim norodem, z njima parłęczi vespolë namjenjenjô przevogji wod strone njemjeckji i wodmjennota wod jinech Słovjanov, ale z tich vjolgjich jich cnotov momë tak mało, że vjicij jesmë przikłodem procemnotë. Czechovje wutrzimelë grańce 1000 lat bez zjinaczenjô, cezi norode v svojim kole, njemjeckji i słovackji, doprovadzelë do vësokji kultere ë navetka v godzenje njeszczescô dzejovigo dokozelë godnosc i karnosc taką, że anjelskji diplomata, mdącë v Pradze v dnjach załomanjô, povjedzeł, że takji norod zgjinąc nji może. Czë na Czechach sta sę wodstalatnô jakbe klątva njewumjejętnosce Słovjanov v politice? Nje. Procemno. Nje je możno porovnac vëpodkji wostatné z rozbjorama Polskji. Czeche padłe wofjarą zdradë państvov zopodnech, novjicij „vjernigo naszińca" Franceji ë sistemu demokratecznigo, chteren je sistemem njesłovjanskjim. Mekcą sę nom hevo poblose Cënove wo „zgangrenovanim Zopodze".

Vëszszim trzem znankom dobrim charakteru czeskjigo, przeknjemë jednak jini, lechi. V wuvożanjim religijno-moralnim są wonji może novjici vërodzałi lecho ze Słovjanov. Vjeczni heretice, a jich moralnosc je godnô państvov zopodnech. Telec jima gvoscevigo wusvjadomjenjô norodnigo. Procimku mocnjimu nalezivanju germanov, nje stvorzelë mocnigo państva i nje zgrovelë do norodnigo państva, choci są dva raze mocnjeszi njigle Szvejcarejô, Portugalejô, a sztere raze wod Danije. Mjele gon wo komudni panslavizm, chteren svojim echem wodzvęczeł sę na dzejach Kaszebskjich za Cenovë, nje baro pochlebno.

Kureszce Czechovje że nji mjele nacjonalezmu, nje łączele sę z jinima Słovjanama, a vjicij z Njemcama trzimele i terusku znovu jidą na klin Njemca. Hevoż më Kaszebji, żele tu je paraleta, wod te co

Jan Rompskji

Dlo tatczeznë

Głos szczescô jidze z desze mje
Kjej meszlę wo ce, zemjo.
A czeję moc jak juńca v se;
Jô v łęk napinom remję.
Wo ce bo spjev
Ma desza mô.
Oh, zemjo tatkov moja
Ten czejesz vjev,
Cë szczescô dô
Oh, kroju, gornjo moja!

Jô jidę wo ce v bjotkov tuńc,
Bo całą chcę ce trzimac.
Hej, dokonom, że chvałe vjinc
Mdze mjona tve sę trzimac.
Bo ledom mdę
Groł chorankę
Wo vjalgjich szterkach tvojech
Moj wulubji
I zatesknji
Do słode tatkov svojech.

Oh, zemjo moja vdzęczni jem,
Że chovjesz łecë moje.
Dlo ce jô smutkji z smakję zjem
Të szczescë, szczescë moje.
Le mjelszi sin
Czim czestszi klin
Dlo mace svoji zataci,
Vjic brace mdzë
Jak rosa klor
Njes erno venjik tatczani!

Sprava gąsavskô

Wod czasov vëpravov Bolesłava Krzevogębnigo na Pomorze Vzenjiczni, to wostatni beło v gvesni zoleżnote wod ksiżeca na Krakovje, senjora wostałich też i ksiżęstv polskjich. Zagves, że ksiżęta pomorskji zgrovele do zdrzucenjô ni wopjekji, v czim belno i njezależno wod njich vespjerele jini ksiżęta polskji. Jesz Mestvin I parłęczeł sę z Leszkem. Situacejô zmjenja sę za Svjętopełka I Belnigo, ksiżeca pełnigo nje le talentu politicznigo, ale i genu i dernotë v dokozivanjim zavzętech zgrovov.

Mestvin I wostovoł vjerno v zrzesznje pravnopaństvovi z Polską, mjevoł parłęcze zez Leszkem i beł za greńcą jednim zez ksiżecov polskjich. Kjejbe navetka mesloł sę wuapartnjic czesto, to przekovoł temu Valdemar II duński, chteren v 1210 r. zhołdovoł wubrzeg pomorskji jaż do Presov. Tim wobrocenjim sprave pretenseje ksiżęt krakovskjich wupadłe i wupadnąc muszałe na dłegszi czas vedle potęgji duńskjigo vładce. Ju tejde zależnota ta słabô, chterna dova sę vjidzec beła przervanô; Svjętopełk hołdu nje skłodoł.

Wod strone Polskji sprava Pomorzigo vëstąpja dopjerze v 1227, jakno jedno z notejszech wuvzęcov politecznech. Sprava ta vjąże sę Vładisłovem Odonicem, ksiżęcem kaliskjim, senovcem ks. Vjolgopolskji, Vładisłova Laskonogjigo. Venekani v 1217 Odonic przez Laskonogjigo szed do krola vęgjerskjigo, Adrzeja II, chteren mu jednak wodrzek pomocë. Tejde zvarceł sę do streja Svjętopełka. Svjętopełk skorzestoł z te, że mog sę vmjeszac dinastcje polskji, przëwobjeceł pomoc vënekeńcovji, sparłęczenjé politeczni przëtvjerdzeł dovającë Odonjicovi jakno bjałkę svoję sostrę Jadvigę (1220). Z pomocą Svjętopełka Odonic jesenją 1223 dobeł Wujscé; tegoż samigo roku jesz Laskonogji woddoł mu panovanjé na vąskjim kavałku zemji po wobuch brzegach Njece. Ale wustąpjic nje zamiszloł — pjerszim też krokem beło dopnąc do wosłabjenjigo Svjętopełka, żebe nje dopuscec do vesparcô Odonjica przez nego pjerszigo. Wudostoł pogańskjich Presokov do narabczenjô njiszcziczelskjigo, chterno czężkq kroj wugrędzeło i kuńc mjało v Rzemje i v napominającech pjismach papjeża (1226). Korzestającë z wosłabjenjigo Svjętopełka, wuderzeł v 1227 Laskonogji na Odonica i wobleg go v Wujscu. Odonic jednak wodpar go belno.

Tere Laskonogji vzął sę do diplomaceje ksiżecov, do chterni vcignął Leszka i Henrika Brodavigo. Vespolnô viprava mjała na woku dva cele: wobarnę Laskonogjigo i przëmuszenjé Svjętopełka do wuznanjô zvjerzchnotë Polskji i do złożenjô hołdu. Zagves, że to zmocnjeło parłęcz Svjętopełka z Odonicem. Vojne v czestim polu Svjętopełk nji mog brac na se, beł jesz tejde za słabi. Ale Odonic wobmesloł chebę. Namovjeł Svjętopełka do vzęcô Nakła, co mjało przekonac dochodającech ksiżecov, że Odonic je z njim na stopje vojarskji. Po tim proseł Odonic Leszka i Henrika wo załatvjenjé zgodnë jego przeczni z Laskonogjim sprave; som zôs rozpoczął navetka woblegivac Nakło. Kjejde zôs ksiżecovje zjachele sę do Gąsave na narade ë nje meslącé wo chebje nje przestrzegle njick złego, Odonic v wumovjonim dnju vëpusceł z zomku heszczisz woble-

(dokuńczenjé na str. 75)

Jan Rompskji

Dechu, v kroj lecë Veletov
Zarzekłech budzec wotrokev. . .

VZENJIK ARKONË

8|

Tragedejô v 4 aktach — AKT PJERSZI

D e c h IX:
Diplòmata z Łesi Gore
Chce przeczarzec deszę ledu!
Z nądka głepstvov vjeze fore —
Z Berlina do te młede. . .

Nego z greflę mdzeta zna.
Mô poblos jesz młodi; orator z nje.
Zdrzi jakbe chcoł movę ze złotavech
Lepov mjec . . .

D e c h (szari) II:
Nasz patrjotezm tu!

D e c h (szari) I:
Czoł godo nen słova tich koszlavech!

D e c h (sz.) III:
Ja, provdę mosz, lokalni jejich je
(vskozivającë na bjołech dechov)
Cëż to tej wonji znovu chcą?
Tich bratkov je provda jak najô łża . . .
Le z cebje też vjidzę, że kol' njich jes,
Bo vjedzë, że movą naj zepsuc mosz . . .

D e c h (szari) II:
Precz cenje, njech Smętk vas połuknje,
Stori z vas przegrzechelcov rod . . .
Bjedov va zabędlevi rod . . .
Jô przegnac vas vszetkjich be chcołjem.

D e c h e (szari):
Nunc?

D e c h (szari) III:
Ko tak moriturus błądzi . . .

D e c h e (szari):
Tunc
Pro . . .

G u s l o r z:
Vszetce va szari znov' wumrzejta!
V proch dregji roz bjejta pod dzarnji vôł
Bjejta z tądk v przeczeszczenjô mol . . .
(Połkolim nachodają dechovje z Guslorzę na szarich, chterni wustąpiają coroz vjicij jaż gjiną)

D e c h IX:
Bjejta njech sove, sępe njech
Skrzeczą vom . . . Ha ha ha sęp, strech
Rozgą njech domaklô vom gon.

G u s l o r z:
Bjejta, njech lubotnô ta dzarń
Zlegnje na zaprzeńcov zôs skarń —
Wona choc temu cepłosc dô,
Chteren ji noże v pjerse zgô.
Z naju tu sitô novi vjid,
Chteren vaj bąd z naj zemji zkjid.
Bjejta na vęder pokutni
I przińdzta jak starkov no vortni sin,
Jak morze tu v dumach vstec spłakani,
Tej przińdzta, bo redosc żdô jesz mace klin
Bez vjekji, vargov le jivrzoni.
(do decha sz. I)
Poj v karno naj, jiże jes derchnął mgłę.
Zôs jinech jô przecznech na pjekło sklnę

D e c h (szari) I:
Njevortni jem ti poczestnjë
Za vjolgji je grzech moj — za vjolgji grzech
D is szarpje mje letosc nad sobą — smjech
Jarka! Z nas pjekło słegov mô!
Cë dovom dzis, jakno tvoj słega, tczę!
Oh, zdzarbe'm dzis, żevi, zez mjecza drdzę!
(stoją v połkolim nad Aliksem)

A l i k s:
Jidę ju znjitev podpolec,
Tę znjitev naj scesku. A z płomu te
Buchnje sto pjornov vjidnech moc!
Sto, miljon serc mołech, na vjalgji, v skrze
Zrodzi jak stoleme . . .

G u s l o r z:
Won czeł
Naj serca; jęk v desze mu zbudzełë
I chcenjë mu wognjovë zrodzełë —
Żebe tak vszetkjich rozderżeł!
Pudze ju, pudze v deje głos
Tatczani wutcec sevi vłos.
Jesz jeden roz hevo tak podnjesmë
Nasze tu serca v żegnanjim,
Nasze tu serca v lubjenjim.

D e c h e:
Më mjeczę wognjovim tu starżimë
Cebje i tvoj tu dukt. Dosz zvęk
Svjatu na przëboczenk — zvęk dosz
A tejde na wogla jesz rozrechunk
Zbudzi sę znovu guslë jęk . . .
I tejde dosz całi ze sebje spjev,
Dosz svjatu wo naju tu zległech zev
I tejde ju całą Pomorzkę zdosz!

p. v. m.

Jan Patock

Rëbok ë ribka

(dokuńczenjé)

Chłop ale rzek: „Kochanô bjałko, vëbjij so to z głovë. To nje jidze. Za krola mogła ce rëba zrobjic, bo dô to na svjece vjele krolov, ale papjeż je le jeden v chrzescijaństvje". Ale baba mu tak długo dokuczała, jaż won poszed nad morze, a na rëbę zagvjizdoł. Morze so zburzeło, zareczało strasznje, a rëba rzekła: „Ceż të so żëczisz?" Won rzek: „Bjałka moja chce bec papjeżę!"

Rëba povjedzała: „Bjej dodom, co të so żëczisz, to so stało!

Jak przëszed dodom, stojoł tam vjolgji koscoł. Biskup jeden wodprovjoł nabożeństvo, a na złotim tronje pod baldachimę sedzała rëboczka jako papjeż. Krolovje ë książęta klęczele przed nją i całovele ji korkji. Won sę pitô: „Jes të teres zadovolonô!" A wona wodrzekła: „Jo". Za poł roku rzekła baba: „Jô jem papjeżę, krolovje ë cali chrzescejańštvo mje słechô, ale jô sama muszę słechac Pana Boga. Të muszisz jisc do ti rëbe ë ji povjedzec, że jô chcę bec Pana Bógę ë chcę rządzec słuńcem, księżecem ë gvjozdami". Chłop so baro wurzas a rzek: „To ta reba nje zrobji, Panę Bogę nje możesz bec". Ale baba nje dała mu żodnigo spokoju ë won muszeł jisc. Jak zagvjizdoł, povstoł vjolgji sztorm, voda stała sę czornô jak smoła. Rëba vëtkła głovę ë so pitała:

„Ceż të znov chcesz?"

A won rzek: „Moja bjałka nje chce tak, jak jô chcę. Wona chce bëc Panę Bogę ë chce słuńcę, księżecę i gvjozdmi rządzec!"

Rëba le wogonę machnęła, voda vësoko priskała, ale wona njic nje povjedzała, le zgjinęła. Jak rëbok dodom przëszed, sëdzała rëboczka znov v ti stôri chôce ë beło tak jak przedtim, nje beło njic do jedzenja ë do pjica. E rëbok łovjeł ribkji jak dovnji.

(Sprava gąsavskô — dokuńczenjé)

givanigoSvj ętopełka, chteren z vojskem dopod gutorzącech sę v Marcinkovje pod Gąsavą książętov. Leszk pôd zabjiti, Henrik cziężko renjoni wucek (1227).

Tim aktem Svjętopełk przekreslel pretenseje książecov krakovskjich do Pomorzigo Vzenjicznigo. Wodtądka ju njezależnota pravno-pańśtvovô Pomorzigo Vzenjicznigo ze strone Polskji nje beła kvestjonovanô. Pomorze Vzenjiczné zôs po 1227 roku veszło v cząd czasu ekspanseje żemkji i dlo sąsodnech książecov polskjich jak i dlo Zckonu ë przeżivało epokę svoji belnotë. B. Sobczak.

Co sę czeje ë czetô

Doszła naju vjedzô, że Vasta Prezident Rz. P. na vnjosk Vastë Vojevodë Pomorskjigo przëznoł apartni zawopatrzenjé gdovje po wumarłim najim Mestrze, Majkovskjim. Je to vdzęka novjikszô dlo prochov Wumarłigo, chteren wostavjeł rodzeznę v kłopotach materjalnech, jiże woddovoł sę przez cali żecé procë dlo ledztva kaszebskjigo i Polskji.

* * *

V Vejherovje v dnju 10 rujana beło żebranjé hevotejszech młodech Kaszebov pod przevodnjictvem vastë Ponkji, chterno zarzeszeło part „Zespół Lu-

---

(Słovjanovje ë Kaszebji — dokuńczenjé ze str. 72)

zgubjeło Czechov, jesmë volni. Najô skarnjô religijno-moralnô, politecznô procemku Njemcom i wopjarci wo mocnigo bracina Poloka (Mestvin II) je szczerô i hevo ne są nają busznotą. Jele cos naj wuretało wod wupodku, wod namjenjenjô negji Pomorskjich Lechitov, to pravje to, czim sę rożnjimë wod Czechov, czim sę rożnjimë wod braci Pomorzanov za Lebą. Żebe to przeszła v wostatni godzenje — chvjila dzejovô dlo bratov za Lebą i Prasnicą. Je nodzeja dzis, kjej traktate i parłęcze pokozałe sę łozima, greńce zibkjima, a parte szczepovo kulteralni mocnjeszima wod zvjązanigo politecznigo. Norod to štvor poleteczno-kulteralni, to svjąda czennjikov materjalno-przëmusovech, nje leżącech v moce naszi ë też czennjikov dechovo moralnech, na chterne norod som mô vogę przez svojech svjolgjich senov i woglovi kjerenk dzejovi. Nje je v naji moce cole zjinaczec v wukłodze pjerszech czennjikov. Historejô najô je takô, jaką jiną nji mogła bëc. Ale czennjikji kulteralni, ne dechovo-moralni, më inteligencejô Kaszebskô chcemë dorobjac dlo zvesku Kaszebov. Są vjalgji njedbalstva, ale i dobri zocządkji. Vskozivanjé i przestrzegji z gvosni i z jinech Słovjanov slodë provadzą nas.

Przederchelejesmë epokę brandenbursko-protestancką, epokę krzëżocką i vilhelmińsko-njemjecką — bezzvartno. Bjotkę negativną (chterną jesme wu naju skuńczelë — dop. red.) wobarną i defensivnotą nje budeje sę przëchodë. Szkoda jednak, ternjeszi hasła za vjolgjigo nacjonalezmu nje dovają wodpocząc cało ti wobarnje. Dobrze be służimë tim svojimu ledovji, kjej tvorzimë vortosce leterackji i gospodarczi; kjej popravjimë zamognjecé cerplevoscą i mądroscą; kjej nje tracimë decha, ale dokłodomë rękov, dze naj volô sprava kaszebskô.

---

dowy im. Dr Majkovskjigo". Jak vjidzec ze zgrove założecelcov part ten mô wobjąc całi Kaszebe v svoji prôcë kulteralni ë też mdze wobjeżdżoł vjikszi zdrzadnje Polskji. V programje są le vëznaczoni dokoze kaszebskji. Pjerszim vëstavjenjim mają bec „Strache i zrękovjine" Majkovskjigo — komedijô v trzech aktach. Żeczimë zdaru!

* * *

Dzisi v svjece je vszetko możlevi. Robji sę państva ë norode jak komu na rękę. Hevoż Gduńsk stoł sę państvem na „fiat" gauleitera Forstera. Słova ceremonijalni są mjidze jinima takji:

„... Nje podlegomë żodnimu jinimu państvu i njicht nji mô prava nami rozkozovac, le ... som Adolf Hitler może nama rozkozovac".

Ceż to mô znaczec ko kożdi ju vje, a że hitlerze na tim „gaulu" ju dovno jadą, też sę vje, le nje vjemë jak długo to mô varac. Czë to też na rechunk „panie dla pokoju ...?!"

* * *

Nje je dosc hitlerom na państvach, ale wonji ju doszlë do pangermanije! Ve Gduńsku v ksęgarnjach vjidzec sę dovô vëdanô v Berlinje mapę jęzekovô vestrzedni Europë dr Fridricha Lange. Mądrosc godnô łesi głovë. Bo heneż na ti mapje vjidzimë Pomorze, przëgrańcovô Vjelgopolskô i Sląsk jakno czesto jęzekovo njemjeckji, a vedług Hitlera tam dze godka je njemjeckô, tam też je zemja i vszetko njemjeckji! Navetka Vłochom cos czervono zafarvjeł! To nje je darmo, to je „mądrosc" hitlerovskji politikji. Czekavi je połączenjé sądov polskjigo pjisorza Jarosłavskjigo ze sądem dr Lange. Ti dvoje sę zgodzają! Dr Langa vjidzi Kaszebov jakno norod krevni njemjeckjimu norodovji. Jarosłavskji też godô, że jesmë Njemcama — tu cos nje je v porządku. Wuczałi są jednak wuczałi i kureszcze Führer może wuvjerzec jima ... To je pomrekivanjé lva germańskjigo, chteren chorzeje na przemądrzenjé i przejedzenje. — Më Kaszebji jednak vjemë, jakô je z tatkov najô krev!

Guczov Mack godô...

Jô tak wod czasu do czasu cos rzekję. Ale nopjervi chcemë le so zażec, ko dzisi na europejską sznepę priza sę belno przëdô. V mojim vrejarstvje sprobovoł jem za rejcę dlo vastkji Europe z dzęką Azeją, panem przë latach — zapovjedz pjerszô i chrzcene: Czeche!

Chtobe vjedzoł wo jakjich przeszkodach, njech smareje wose kanonov i jedze do prezidjum miru, chterno gutorzi sę v linoskoczka na trase Berlin, Roma, Pariz, Londin.

Dalij anji muk
Jaż sę wurvje kruk,
Chteren Hitler mô
I cknąc svjatu dô...

Do Perdegonov dochodają godkji, że Europa je znuvu ju v szestnjice, a Adolf mô vëpravjic chrzcenë... Wupjerô sę dac chrzestnjokovji mjono Kolonije... A tej?

Pitô sę mje moja Kasza:

— Ko vjesz — rzecze, że Europa je płodnô, a Azejô — dzek; na jednich chrzcenach sę nje skuńczi.

Terusku, Kaszebji, zdrzeta, jakji jô jem worganjista. Kjej jem młoł tobaczkę, to takô mje pjesnjoczka na notę: „Góralu, czy ci nie żal..." przëszła na jęzek:

Goralu czë cë nje je żol
Tak cesnąc gore wojczesti?
Dla kultury, panie, robię
Secerki w pługi se zdobię.
Goralu, scyt posvjęcenjô,
Jes, brace, vort wodznaczenjô.

Goralu, czë ce nje żol
Tu stękac a wu se gvjizdac?
— Jo, pługi cęsko robota
Człek w górach lepiej chramota.
Goralu, a jednak sedzisz,
Vekslama sę vjedno bjedzisz.

Goralu, czë cë nje je żol
Tak vëzbec sę svoji zemji?
Hej, robic ja nie myslałem
A zyc jak w górach gwizdałem.
Goralu, czesz rozem zgubjeł,
Kjej gore jes svoje żegnoł?

Goralu, ceż të mje rzeczesz
Choc v bądze jakbe's beł pleszczesz.
— Dyc lepiej w góry nam wracac
Nim weksle przyjdą kasowac...
Jachejże z Bogjem, goralu,
Gves lepij ce mdze v tvim halu!

Ko terusku mdą vnetku długji vjeczore, tej z długji chvjile możeta so spjevac himn goralskji bjede, choc provdę movjącë ti ledze są Bogu decha vjinni...

Chcemë le so zażec.

Tłukjem „Zrzeszë Kaszebskji" v Kartuzach